

KREŞ GÜNDÜZ BAKİMEVİ EMZİRME ODASI HAKKINDA RAPOR

ULAŞTIRMA BAKANLIĞI BÜNYESİNDE KADIN ÇALIŞANLARIN ORANI (KARAYOLLARI HARİÇ)

Sendikamızın örgütlülük alanında mevcut yasalar itibariyle; DHMİ Genel Müdürlüğü, TCDD Genel Müdürlüğü, DLHİ Genel Müdürlüğü, Denizcilik Müsteşarlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Liman Başkanlıkları ve bunların taşra teşkilatları bulunmaktadır.

Kurumlar	Top. Çalışan Sayısı	Kadın Çalışan	Erkek Çalışan
DHMİ	5.591	1.125	4.466
TCDD	15.302	849	14.452
DENİZCİLİK MÜSTEŞARLIĞI	1.107	92	915
ULAŞTIRMA BAKANLIĞI ve DLH	1.191	332	859
TÜLOMSAŞ(TCDD)	352	63	289
TÜVASAŞ(TCDD)	341	47	294
TÜDEMSAŞ(TCDD)	160	5	155

31 mayıs 2008 veriler

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere, sektördeki kadın çalışan sayısı bir hayli azdır. Ulaştırma Bakanlığına bağlı kurumlarda toplam çalışan sayısı içinde, kadın çalışan sayısının oranı % 10'dur. Bu veriler başta demiryolları olmak üzere, kurumlardaki erkek egemen bir organizasyon yapısı ve bakış açısının kadın çalışanların sorunlarını artırır nitelikte olduğunu da ortaya koymaktadır.

ULAŞTIRMA SEKTÖRÜNDE KADINLARIN ÇALIŞMA ALANLARI

DHMİ Genel Müdürlüğü

Türkiye Havaalanlarının işletilmesi ile Türkiye Hava sahasındaki hava trafiğinin düzenlenmesi ve kontrolü görevi, Devlet Hava Meydanları İşletmesi(DHMİ) Genel Müdürlüğünce yerine getirilmektedir. DHMİ Genel Müdürlüğü; yerli hava yolu şirketlerinin yanı sıra, 361 in üzerinde yabancı ticari hava yolu şirketine hava trafik hizmeti ve seyahatlerinde hava yolunu tercih etmekte olan 35 Milyon civarında iç hat ve dış hat yolcusuna gerekli terminal ve yolcu hizmetlerini vermekte olup, kurumda 4.466'sı erkek ve 1.125'i kadın çalışan bulunmaktadır. 365 gün ve 24 saat hizmet veren kurum uluslararası ve iç hat terminal hizmetlerini de çalışanlarının büyük bir özverisi ile sürdürmektedir. Bu kadar büyük bir havacılık geçmişi ve kazançlı bir ekonomik yapıya sahip olan kurum devletin en çok gelir getiren kamu kuruluşlarından biri olma özelliğini de korumaktadır.

DHMİ çalışanlarına baktığımız zaman en temel sıkıntılarından birisi de; kurumda çalışan annelerin yaşadığı "kreş" sorunudur .Örneğin; toplam 858 çalışan bulunan İstanbul Atatürk Havalimanı'nda 169 kadın çalışan bulunmakta, 620 çalışanı bulunan İzmir Adnan Menderes havalimanında ise 104 kadın çalışan istihadem edilmektedir. Esenboğa Havalimanında 227 kadın 866 erkek çalışan, Ankara' da bulunan Genel Müdürlükte ise 285 kadın 556 erkek çalışan bulunmaktadır. Tüm bu sayılara rağmen DHMİ bünyesinde kreş, gündüz bakımevi ya da emzirme odası bulunmamaktadır.

DHMİ, içerisinde kadın çalışan oranı ortalama olarak 1/3'tür. Hatta kimi havalimanı ve alanlar da bu sayı yarıya yakın ya da yarıdan fazladır. Nöbetli çalışma koşullarının esas olduğu havalimanı alanlarda kadın çalışanlar; itfaiye ve klima, makine vs. gibi alanlarda çok az sayıda olsa da bunların dışında tüm

bölümlerde bulunmakta ve 12-24 çalışma saatleri uyarınca üç günde bir gece nöbeti tutmakta olup; 0-6 yaş çocukların bakımı ve eğitimi konusunda tamamen yalnız bırakılmaktadırlar. Ülkemizde bir çok kurumda ve ayrıca bu kadar “iş riski” olmayan kuruluşlarda bile “kreş” hizmeti verilebilmekte iken gerek yapılan işin uçuş güvenliğini - yolcuların can güvenliğini- sağlamak gibi ciddi riskler ihtiva etmesi ve çalışma koşulları ve saatlerinin hiç bir hatayı kaldıramaması gibi sebeplerden gerek yoğun stres ve fiziksel olarak yıpratıcı şartlarda yapılması ve gerekse ağır çalışma koşulları içerisinde kalan anne çalışanların bir de örneğin gece nöbetlerinde çocuklarını bırakacak yerlerinin olmaması durumunda psikolojik olarak bile fazlasıyla zarar görmekte, yıpranmaktadır.

TCDD Genel Müdürlüğü

TCDD Genel Müdürlüğü 7 ayrı bölgeden oluşmakta olup, kendisine bağlı 3 ortaklık bulunmaktadır. Bu bağlı ortaklıklar; büyük ölçekli sanayi tesisleri olup Sakarya’da, Türkiye Vagon Sanayi A.Ş.(TÜVASAŞ), Eskişehir’de, Türkiye Lokomotif Sanayi A.Ş.(TÜLOMSAŞ), Sivas’ta da, Türkiye Demiryolu Makineleri A.Ş. olup, bu ortaklıkların kendi genel müdürlükleri vardır. Türkiye’nin en büyük limanları olan Alsancak, Mersin, İskenderun, Haydarpaşa, Derince, Bandırma, Samsun limanları daha önce TCDD’ye bağlı bulunmasına rağmen, Haydarpaşa Limanı hariç özelleştirme idaresine devredildiler.

Demiryollarında oldukça az sayıda kadın çalışan bulunmaktadır. Varolan sınırlı sayıdaki kadın çalışan ise daha çok vitrine dönük işlerde (gişe, danışma memurluğu) istihdam edilmekle beraber çok az sayıda olsa da teknik personel ve alt birim yöneticisi olarak da görev almaktadır. TCDD’ye son yıllarda oldukça sınırlı sayıda personel alımı yapılmakta olup, bu personel alımları arasında kadın çalışan yok denebilecek seviyededir. Kadın çalışanların TCDD içindeki genel dağılımı ise genel itibariyle şöyledir:

-7 tane Bölge Müdürlüğü ile bunların birçok ili bağlayan taşra teşkilatı(istasyon ve garlar) vardır. Bunlar; Haydarpaşa merkezli 1.Bölge Müdürlüğü, Ankara merkezli 2.Bölge Müdürlüğü, İzmir merkezli 3.Bölge Müdürlüğü, Sivas merkezli 4.Bölge Müdürlüğü, Malatya merkezli 5.Bölge Müdürlüğü, Adana merkezli 6.Bölge Müdürlüğü ve Afyon merkezli 7.Bölge Müdürlüğüdür. Büro hizmetlerinde çalışan kadınların tamamına yakını “işletme müdürlüğü” olarak tabir edilen bölge merkezlerinde ve TCDD Genel Müdürlüğü binasında çalışmaktadır.

-Bu dağılım, limanlar, bağlı ortaklıklar için de aynı olup, buralarda çalışan kadınlar da bu işyerlerinin olduğu yerlerde görev yapmaktadırlar.

-Ülke genelinde kadın çalışanların(taşrada görev yapan) tamamına yakını ise gişe memurudur. Bu noktada dikkat edilmesi gereken çok önemli bir nokta vardır ki; TCDD genelinde birçok yerde gişe hizmetleri özelleştirilmiş durumdadır. Çok az kadın çalışan taşrada teknik şefliklerde görev yapmaktadır.

-Taşrada çalışan gişe memuru kadınlar, genelde il merkezlerinde olan gar müdürlüklerinde çoğunluktadır. Yani ara istasyonlarda kadın çalışan sayısı bir hayli azdır, hatta yok gibidir.

Denizcilik Müsteşarlığı

Denizcilik Müsteşarlığında 92 kadın çalışan bulunmakta, kreş emzirme odası ya da gündüz bakım evi bulunmamaktadır.

DLH Genel Müdürlüğü

Ülkemizde yapılacak demiryolları, limanlar ve hava meydanlarının ve bunlarla ilgili tesislerin, plan, araştırma, etüt, proje, keşif, şartname ve inşaatları ile bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak ve yapımı tamamlananları ilgili kuruluşlara devretmek, Demiryolları, Limanlar ve Hava meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğüne gerçekleştirilmektedir. DLH İnş. Gn. Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatlarından oluşmaktadır. Daha önce Rize, Samsun, Bolu, İstanbul, İzmir, Antalya, Adana, Sivas’da bulunan bölge müdürlükleri kapatılarak personelin bir kısmı Ulaştırma Bölge Müdürlüklerine aktarılmıştır. Genel Müdürlük merkez teşkilatı Ulaştırma Bakanlığı kampüsünde olmakla birlikte, Araştırma Dairesi Başkanlığı ayrı bir kampüs olarak Macunköy’dedir. 759 olan toplam personel sayısının 390’ı merkezde çalışmaktadır. Bunun 100’ü kadındır. Bu durumda kadın çalışanların oranı yaklaşık %25dir. Kadınların 71’i memur 29’u işçi statüsünde çalışmaktadır. 100

kadın çalışanın 3'ü daire başkanı, 5'i şube müdürü, 6'sı şef, 42'si teknik personel (mühendis, mimar, şehir plancısı, tekniker, teknisyen), 34'ü büro görevlisi ve kalanları da değişik kadrolarda (hemşire, biyolog, mütercim vs) görev yapmaktadır.

Kadın çalışanların en önemli sorunu 0-6 yaş kreş ve gündüz bakımevinin olmayışıdır. 1999 yılında bu konuda dilekçe toplanılarak makama başvurulmuş; DLH vakfı aracılığı ile bunun yapılabileceği cevabı alınmış ancak ne yazık ki sonuca gidilememiştir. Araştırma Dairesi Başkanlığının yer aldığı kampüs kreş ve gündüz bakımevi için oldukça uygundur. Ankara Ulaştırma Bölge Müdürlüğü de bu kampüse taşınacaktır.

Kurumda emzirme odası olmayıp, kanun gereği süt izni verilmektedir.

Ulaştırma Bakanlığı

Ulaştırma Bakanlığında 2004 yılı verilerine göre merkezde 161 kadın çalışmaktadır. Kreş ve gündüz bakım evi bulunmamaktadır.

Kreş ve gündüz bakımevi için çalışan sayısını belirlerken aynı kampüste bulunmaları sebebi ile çalışan Ulaştırma Bakanlığı (161) ve DLH merkez teşkilatı (100) ile Ankara Ulaştırma Bölge Müdürlüğü kadın çalışanı da dikkate alınmalıdır. Kanun gereği süt izni kullanılmaktadır.

GEBELİK VE DOĞUM İLE İLGİLİ GENEL HAKLAR

Gebelik ve Doğum hallerinde, ulaştırma sektöründe çalışan kadınlar genel düzenlemeler itibarıyla aynı haklara sahiptir.

Kadın çalışanların, doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere, toplam on altı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde, doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre daha eklenir. Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın çalışanlar isterse, doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın çalışanların çalıştığı süreler, doğum sonrası sürelerle eklenir.

Yukarıda öngörülen süreler, çalışanların sağlık durumuna ve işin özelliğine göre doğumdan önce ve sonra gerekirse artırılabilir. Bu süreler hekim raporu ile belirtilir.

Hamilelik süresince kadın çalışanların periyodik kontroller için ücretli izin verilir.

Hekim raporu ile gerekli görüldüğü takdirde, hamile kadın çalışanlar, sağlığına uygun daha hafif işlerde çalıştırılır. Bu halde çalışanların ücretinde bir indirim yapılamaz.

İsteği halinde kadın çalışanların, on altı haftalık sürenin tamamlanmasından veya çoğul gebelik halinde on sekiz haftalık süreden sonra altı aya kadar ücretsiz izin verilir. Bu süre, yıllık ücretli izin hakkının hesabında dikkate alınmaz.

Kadın çalışanların bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni (6 ay süreyle) verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını çalışanların kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.

VERİLİ DURUM

Sendikamıza bağlı tüm işkollarındaki iş yerlerinden sadece TCDD de kreş bulunmaktadır. TCDD de 4 bölge merkezinde kreş ve gündüz bakımevi bulunmaktadır. Bunlar; Haydarpaşa (1.bölge), Alsancak(3.Bölge), Ankara(2.Bölge), Adana(6.Bölge) olup, bir tane de Eskişehir'de TÜLOMSAŞ'a ait olmak üzere toplamda 5 kreş bulunmaktadır. TÜVASAŞ ve TÜDEMSAŞ'da kreş ve gündüz bakımevi bulunmamaktadır.

Emzirme odası TCDD'nin hiçbir işyerinde yer almamaktadır fakat varolan kreşler genel olarak ihtiyaca denk gelmekte çalışan sayısı ve kalite bakımından genel olarak iyi bir seviyededir. Örneğin 121 çocuk kapasitesi olan Ankara da bulunan Kreş ve Gündüz Bakım Evi Müdürlüğü ne bağlı kreş de 107 çocuk bulunmakta 11 i kurum içi çocuk gelişim ve eğitimcisi olmak üzere 21 çalışan ile hizmet vermektedir. Bu çocuklardan 69 u kurum personeli, 34 ü ise kurumdışı çocuklardan oluşmaktadır.

TCDD İÇİNDEKİ MEVZUAT SORUNU

TCDD bünyesinde kreş ve gündüz bakımevleri ile ilgili bir yönetmelik var olup, yönetmelik 2002 yılında değiştirilmiştir. Ancak 2002 yılındaki yönetmelikte kreş ve gündüz bakımevlerinin kapsamı 0-6 yaş arası çocuklar iken, hiçbir şekilde kabul edilmeyecek bir mantıkla 0-3 yaş arası çocuklar kapsamdan çıkartılmıştır. İşbu durum da, çalışan kadınları çok zorda bırakmıştır.

Bir önceki yönetmelikte, kreş ve gündüz bakımevi açılabilmesi için, “çalışan sayısının o yerde 50’den fazla olması” şartı varken, -ki bu koşul TCDD için bu sayıya ulaşabilmek sadece bölge merkezleri, bağlı ortaklıklar, limanlar ile bazı teşkilat garları için söz konusudur-, 2002’de çıkan yeni yönetmelikte bu şart kaldırılmış olup, bu durum çalışanların lehine kullanılabilir. Yeni yönetmelikte, kreş ve gündüz bakımevinin açılması ile ilgili tüm yetki, hiçbir sınırlama, alt sınır olmaksızın Genel Müdürlüğe bırakılmış durumdadır. Bu durum dahilinde, ihtiyaç olan yerlerde kreş ve gündüz bakımevlerinin açılması için oluşturulacak baskı ve bunun mücadele gündemine sokulmasıyla, kazanımlar elde edilebilmesi olanağını sağlar.

DHMİ nde ise konu acil olarak gündeme alınmalı ve bu başlıkta bir mücadele örülmelidir. Konu hakkında DHMİ Genel Müdürlüğü ile yapılan yazışmalarımız neticesinde kreş talebimiz “başbakanlık 2007/3 nolu genelgesinde herhangi bir sosyal tesisin ve kreş in kiralanamayacağı, inşa edilemeyeceği” yönünde genelge bulunması gerekçe gösterilerek reddedilmiştir.

TALEPLERİMİZ

- Kreş ve gündüz bakım evlerinin, TCDD bünyesinde, başta çalışanların yoğun olduğu mevcutta olmayan diğer 3 bölge merkezi olmak üzere, ihtiyaç duyulan/önerilen tüm yerlerde açılması sağlanmalıdır. DHMİ için ise ilk etapta yasanın öngördüğü kadın sayısının var olduğu İstanbul Atatürk ve Esenboğa Havalimanı için kreş talebimiz elzemdir. Bunun dışındaki, işverenin direnç göstermesi durumunda, “kapasitenin istenen düzeye erişemeyeceği yönünde” bahaneler getirilmesi muhtemel yerler için, DHMİ ve TCDD Genel Müdürlüğünün, SHÇEK Genel Müdürlüğü ile görüşerek, bölgede yer alabilecek diğer kurumlara ait kreşlerden kurumlarımızdaki çalışanların da faydalandırılmasını sağlanmalı bu olmadığı takdirde çalışanların bu durumdan doğan mağduriyetleri giderilmelidir.

-Süt izni uygulama süresi itibariyle, hem de gün içindeki süresi itibariyle çok azdır. Uygulama süresi en az 10 aya, gün içindeki süre de metropol şartları dikkate alınarak 3 saate çıkartılmalıdır.

- DHMİ çalışanlarının büyük bir kısmının nöbetli çalışmakta olduğu gözönüne alınarak, 24 saat hizmet veren kurumun kreş ve gündüz bakım evleri 24 saat açık olacak şekilde dizayn edilmelidir. DHMİ de kreş ve gündüz bakım evlerinin olmamasının yanısıra DHMİ çalışanları gece nöbetlerinde çocuklarını nereye bırakacaklarını bilememekte, bu konuda büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Bir çok kadın çalışan bu süreçte işten ayrılmak ya da ücretsiz izin kullanmak zorunda kalmakta işgücü ve verimlilik her şartta düşmektedir.

- DHMİ de yer alacak olan kreş ve gündüz bakım evlerinin bahsettiğimiz gece nöbeti koşullarından dolayı mutlaka 0-6 yaş grubunu kapsamaludur.

- DLHİ ve Ulaştırma Bakanlığında çalışanların bu konudaki mağduriyeti aynı kampüs içinde bulunmaları gözönünde alınarak ortak bir çözüme kavuşturulmalı, gündüz bakımevleri ve 0-6 yaş grubu için kreş sağlanmalıdır.

- Gündüz bakımevleri ve emzirme odaları, kadın çalışanların olduğu yerlerde muhakkak suretle oluşturulmalıdır. Bu konuda çalışan kadın sayısının toplamı asla baz alınmamalıdır.